Рубрика «От диктанта до диктанта»
Хантыйский язык (сургутский диалект)

Диктант № 1

Задание: Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

В...нт войӽәт т...ӈқә лыӽәԓ ноӽрәт ԓ...ӈқԓәт. Ноӽәр с...мәт ԓәӽ т...ԓәӽ унчә кичa ԓ...тьатәԓәт. Әй войӽәты к...тькәр. Ԓӱв чымәԓ ԓаӈки киньтьа ԓь...пәқ п...чәԓнә вäт п...ӽтә йäчәп тайәԓ. Ма ԓӱват оԓәӈ ӧй...ӽтәмамнә энтә т...ӈәмтэм мӱвәԓи ноӽәрнә ом...сԓ. Йәмӽә ԓ...йәԓта ти йәӽәм тэми кӱтькәр н...ӽәри ԓ...вәӈ сäмәт кем в...ԓ. Ԓӱв қырәӽ энтә т...йәԓ с...мәт пувԓ...мӽәԓа пäнԓаԓ панә өмпийа т...ԓԓаԓ. Мантэмнам ...ӈкрәмтәӽ ԓ...вәтԓ Мәна н...ӈнам ликән қӧвит мәна. Т...ԓәӽ қӧв ма тәт ԓитӧт ԓ...тьатәԓәм. Ма йира энтә мәнәм, н...мәқсәԓәм М...нчԓәм қунтә н...хәр с...мәт чевита мәнәԓ äньԓәӈқә питәԓ - мӱв тоӽинә вäԓәԓ. Ма тӧвәнә н...мәқсәтам мäрә к...тькәр йуӽи ыԓә в...ӽәԓ панә қ...ԓатты мән.

Тит меминә тенә ӧнәԓты – қ...рньовтынә в..ԓтаӽә. Меми к..тькәр вӧӈқәԓ әй мәтԓийа пә энтә п...митәԓтәӽ.

Диктант № 1

Вӧнт войӽәт тӧӈқә лыӽәԓ ноӽрәт ԓäӈқԓәт. Ноӽәр сäмәт ԓәӽ тӱԓәӽ унчә кичa ԓитьатәԓәт. Әй войӽәты кӱтькәр. Ԓӱв чымәԓ ԓаӈки киньтьа ԓьӧпәқ, пӧчәԓнә вäт пәӽтә йäчәп тайәԓ. Ма ԓӱват оԓәӈ ӧйаӽтәмамнә, энтә тӧӈәмтэм, мӱвәԓи ноӽәрнә омәсԓ. Йәмӽә ԓэйәԓта ти йәӽәм, тэми кӱтькәр ноӽәри ԓӧвәӈ сäмәт кем вәԓ. Ԓӱв қырәӽ энтә тайәԓ, сäмәт

пувлəмӽəла пăнлал панə өмпийа туллал. Мантэмнам ăӈкрəмтəӽ, левəтл: «Мəна, нӯӈнам ликəн ӄӧвит мəна. Тӯлəӽ ӄӧв, ма тəт литӧт литьатəлəм». Ма йира əнтə мəнəм, нӧмəӄсəлəм: «Мăнӌлəм, ӄунтə нохəр сăмəт ӌевита мəнəл, ăньлəӈӄə питəл - мӯв тоӽинə вăлəл». Ма тӧвəнə нӧмəӄсəтам мăрə, кӯтькəр йуӽи ылə выӽəл панə ӄӧлатты мəн

Тит меминə тенə ӧнəлты – ӄурньовтынə вăлтаӽə. Меми кӯтькəр вӧӈӄəл əй мəтлийа пə əнтə памитəлтəӽ.

Лесные звери и птицы очень любят кедровые орешки и запасают их на зиму. Особенно старается бурундук. Это зверёк вроде белки, только поменьше, и на спине у него пять чёрных полосок. Когда в первый раз я увидел его, не разобрал сперва, кто же это сидит на кедровой шишке. Шишка от ветра качается, а бурундук не боится, знай только орешки шелушит. Карманов у него нет, так он за щёки орешки набил, собирается тащить их в норку. Увидел меня, заругался, забормотал что-то: иди, мол, своей дорогой, не мешай, зима длинная, сейчас не запасёшь — голодным насидишься! Я не ухожу, думаю: «Дождусь, когда орешки потащит, и узнаю, где он живёт». А бурундук не хочет свои норки показывать, сидит на ветке, лапки сложил на животе и ждёт, когда я уйду. Отошёл я — бурундук спустился на землю и исчез, я даже не заметил, куда он юркнул. Это медведь научил бурундука осторожным быть: придёт, разроет бурундучью нору и все орешки съест. Вот бурундук никому своей норки и не показывает.

Диктант № 2

Задание: Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

Сказка о собаке

Ӄөвəн-ӄовəн в…нт өнтнə амп в…л̧. Лўв ат…л̧нам вөл̧. Амп н…мəӄсəтаӽи йəӽ.

- Атыл̧нам атəм в..л̧таӽи. Лўв мəн …ӽəр кўрəп өта панə нь…вəм:

- Өӽəр к…рəп өт әйӄа вал̧таӽи й…л̧мəн?

- Йəл̧мəн өӽəр к…рəп өт ньав..м.

Әйӄа в…л̧таӽи й…ккəн. Әймəта л̧атнə амп мəшмəта сўй ӄ…нтəӽл̧əӽ панə р…пəстаӽи йəӽ. Өӽəр кўрəп өт ньавəм:

- Ал̧ р…пса, пўпи й…ӽəтл̧ панə минат н…ӄ л̧ил̧. Амп н…мəса пит:

- Пўпи в…ӄӄəӈ мин к…ньтьаӽмəн мəнл̧əм пўпи к…нчаӽə. Мəн п…пи кəнчаӽə. Пўпи …йаӽтəӽ пўпинам й…стəл̧:

- Әйӄа вөл̧таӽи й…л̧мəн?

- Йəл̧мəн пўпи й…стəл̧.

Әйӄа вал̧таӽə йəккəн. Әймəта л̧атнə амп м…шмəта сўй ӄ…нтəӽл̧əӽ панə рөп…стаӽи йəӽ.

Пўпи йастəл̧:

- Ал̧ рыпса ӄантəӄ ӄө йөӽəтл̧ панə минат ыл̧ə в…л̧л̧.

- Амп нөм…ӄсəтаӽə йəӽ:

- Ӄантəӄ ӄө в…кəӈ мəта м…нл̧əм ӄантəӄ ӄўйа.

Мəн ӄантəӄ ӄўйа. Йоӽəт ӄантəӄ к…йа панə ньавəм:

- Ӄантəӄ ӄө әйӄа в…л̧таӽи йəккəн.

Амп мəшмəта сўй ӄўнт…ӽл̧əӽ панə р…пəстаӽи йəӽ.

Ӄантəӄ ӄө й…стəл̧.

- Мәна ванӽи панә п…рә!
Амп н…мәқсәԓ:
- Ҷайә қантәқ қө вŏкәӈ м…та!

Диктант № 2

Қөвән-ковән вөнт өнтнә амп вөԓ. Ԓŭв атыԓнам вөԓ. Амп нөмәқсәтаӽи йәӽ.
- Атыԓнам атәм воԓтаӽи. Ԓŭв мән өӽәр кŭрәп өта панә ньавәм:
- Өӽәр кŭрәп өт, әйқа ваԓтаӽи йәԓмән?
- Йәԓмән, - өӽәр кŭрәп өт ньавәм.
Әйқа ваԓтаӽи йәккән. Әймәта ԓатнә амп мәшмәта сŭй қŭнтәӽԓәӽ панә рөпәстаӽи йәӽ. Өӽәр кŭрәп өт ньавәм:
- Аԓ рыпса, пŭпи йоӽәтԓ панә минат нөқ ԓиԓ. Амп намәса пит:
- Пŭпи вөққәӈ мин киньтьаӽмән, мәнԓәм пŭпи кәнҷаӽә. Мән пŭпи кәнҷаӽә. Пŭпи өйаӽтәӽ, пŭпинам йастәԓ:
- Әйқа вөԓтаӽи йәԓмән?
- Йәԓмән, - пŭпи йастәԓ.
Әйқа ваԓтаӽә йәккән. Әймәта ԓатнә амп мәшмәта сŭй қŭнтәӽԓәӽ панә рөпәстаӽи йәӽ.
Пŭпи йастәԓ:
- Аԓ рыпса, қантәқ қө йөӽәтԓ панә минат ыԓә вӓԓԓ.
- Амп нөмәқсәтаӽә йәӽ:
- Қантәқ қө вŏкәӈ мәта, мәнԓәм қантәқ қŭйа.
Мән қантәқ қŭйа. Йоӽәт қантәқ қŭйа панә ньавәм:
- Қантәқ қө, әйқа вөԓтаӽи йәккән.

Амп мәшмәта сӯй ӄӯнтәҳлəҳ панә рөпәстаҳи йәҳ.

Ӄантәӄ ӄө йастәԓ.

- Мәна ванҳи панә пөрә!

Амп нөмәӄсәԓ:

- Ҹайә ӄантәӄ ӄө вŏкәӈ мәта!

Давным-давно в лесу жила собака. Стала собака задумываться:

- Одной плохо жить.

Она пошла к волку и сказала:

- Давай вместе жить?

- Давай, - сказал волк.

Начали вместе жить. Как-то собака услышала какие-то звуки и начала лаять.

Волк сказал:

- Не лай, а то медведь придет и нас съест.

Собака задумалась:

- Медведь сильнее нас, пойду медведя искать.

Пошла медведя искать. Медведя нашла и говорит ему:

- Давай вместе жить?

Согласился медведь. Начали жить вместе. Как-то собака услышала какие-то звуки и начала лаять.

Медведь сказал:

- Не лай, а то человек придет и нас убъет.

Собака опять задумалась:

- Человек сильный, пойду к нему.

Пришла к человеку и сказала:

- Человек, давай вместе жить.

Человек согласился. Человек и собака вместе начали жить. Как-то собака услышала какие-то звуки и начала лаять.

Человек ей говорит:

- Подойти поближе и укуси.

Собака думает:

- Правда, человек сильный!

Диктант № 3

Задание: Прочитайте. Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

Торҳәт

Тэм т…внә вурӈи т..лəснə лўйтəм пайəт нŏӄ ăтəт ԓ…ньть лўԓта йəҳ. Ай йəӈкəт н..ӄ лўԓəт. П…ԓəӈ-мəтаԓи əйнам əнтэм. Ӄăтəԓ кŏт с…мты кеврəмҳə йəҳ йўҳəт-йəӈкəт ԓ…ԓалтəта раӈипəҳ. М..рты войҳəт йўҳəтта й…ҳəт.

Тьим…нт пўмəӈ т…ви ӄăтəԓнə вач к…рəӈ лэк ӄўҳет ԓар…кӈинам, сўвмəтаӈ нь…рəм йăвнəлинам, ӄ…ԓəм пŏҳəԓи м…нəт. Сарəԓта ц…ӈкəԓта йəҳəм Пентьо нăмпи ӄө мəн. Лўв йəмат луԓəӈ с…йԓəҳ вŏԓтə ӄўԓ əнтə вуԓ - əйпа тўҳə ԓ…пəрҳəмəҳ. Лўвнам йăӄун пецкан т…йаԓ войəк кəнтьтьа й…ӈӄиԓəԓ. Лўв пырəԓи Микуль Егорка ԓ…ӄсəԓнат сутьҳəн. Пентьо п…тəлəмтəҳ:

- Маӄи оԓнə ма ԓŏҳ м…ӄ китԓəм. Оԓəӈ ԓатнə лўв ай вўԓ пырнə тьи əнԓитҳə йəҳ - ԓ…йԓиттəн! Вот тэм ԓ…ҳетҳə йəҳ ăԓə мəта рăп пай, та-а! – к…тнат пам…ԓтəҳ, мўв лўҳəтҳə й…ҳ.

- Сăмты …тьеннə китԓи раҳпəӈ к…ԓ йастəԓəн, - йəҳиԓəԓ Егорка. - Лўв вўккəӈ, мўв войəҳ лўваты п…кəԓ.

- Й…стəԓəм ма раҳпəӈ кŏԓ? - ньăӄӄəтəҳ Пентьо. – Ма өс əнтə тьиминт вăр вуйəм. Йастəта - к…ԓ əнтəм!

Тьут пырнə лўв өс мўвəԓийат мўв п…тəлəмтəта раӈипəҳ.

Микуль с…йԓəҳ вўԓ. Лўв с…ҳетпаԓ иԓəн вө тăвнə мўв ԓатнə йўҳин-ӄ…тԓин ԓорəт-мəҳəт м…рты войəҳ сўйнə в…йат.

Диктант № 3

Торҳәт

Тэм тăвнә вурӈи тыӆәснә ӆўйтәм пайәт нӧӄ ăтәт, ӆоньть ӆўӆта йәҳ. Ай йәӈкәт нӧӄ ӆўӆәт. Пәӆәӈ-мәтаӆи әйнам әнтэм. Ӄăтәӆ кӧт сăмты кеврәмҳә йәҳ, йўҳәт-йәӈкәт ӆўӆаӆтәта раӈипәҳ. Морты войҳәт йўҳәтта йәҳәт.

Тьиминт пўмәӈ тăви ӄăтәӆнә ваӌ кўрәӈ лэк ӄўҳет ӆарәкӈинам, сўвмәтаӈ ньӧрәм йăвнәлинам, ӄөӆәм пŏҳәӆи мәнәт. Сарәӆта цăӈкәӆта йәҳәм Пентьо нăмпи ӄө мән. Ӆўв йәмат ӆуӆәӈ, сўйӆәҳ вӧӆтә ӄўӆ әнтә вуӆ - әйпа тўҳә ӆопәрҳәмәҳ. Ӆўвнам йăӄун пецкан тŏйаӆ, войәк кәнтьтьа йăӈӄиӆәӆ. Ӆўв пырәӆи Микуль Егорка ӆуӄсәӆнат сутьҳән. Пентьо пŏтәләмтәҳ:

- Маӄи оӆнә ма ӆӧҳ мөӄ китӆәм. Оӆәӈ ӆатнә ӆўв ай вўӆ, пырнә тьи әнӆитҳә йәҳ - ӆэйӆиттән! Вот тэм ӆўҳетҳә йәҳ, ăӆә мәта рăп пай, та-а! – кӧтнат памиӆтәҳ, мўв ӆўҳәтҳә йәҳ.

- Сăмты атьеннә китӆи, раҳпәӈ кӧӆ йастәӆән, - йәҳиӆәӆ Егорка. - Ӆўв вўккәӈ, мўв войәҳ ӆўваты пәкәӆ.

- Йастәӆәм ма раҳпәӈ кӧӆ? - ньăӄӄәтәҳ Пентьо. – Ма өс әнтә тьиминт вăр вуйәм. Йастәта - кӧӆ әнтәм!

Тьут пырнә ӆўв өс мўвәӆийат мўв пŏтәләмтәта раӈипәҳ.

Микуль сўйӆәҳ вўӆ. Ӆўв саҳетпаӆ, иӆән, вө тăвнә, мўв ӆатнә йўҳин-ӄăтӆин ӆорәт-мәҳәт морты войәҳ сўйнә вәйат.

ЖУРАВЛИ

В тёплый весенний день по узкой тропке, что вела к речонке Еганишке, спешили трое мальчишек. Впереди старшеклассник Пенчо.

Дома у него настоящее охотничье ружье есть. Микуль и Егорушка завидовали ему, но старались не показывать этого. Пенчо ни минуты не мог молчать, всё время рассказывал какие-то небылицы, что-то придумывал.

– В прошлом году я медвежонка поймал! – рассказывал он, оглядываясь на друзей. – Он был маленький такой, а потом вырос и стал вот таким! Громадным, как... пень столетнего кедра. Ну, гляньте! – И он разводил руки и показывал, каким стал медвежонок.

– За одно лето таким стал? – сомневался Микуль. – Такое не бывает!

– Отец, наверное, поймал, – не поверил и Егорушка. – Медведь сильный – в стаде любого оленя свалит! – со знанием дела заключил сын оленевода.

– Буду я врать! – презрительно усмехнулся Пенчо. – Со мной ещё не такое приключалось. Рассказать – так ахнешь!.. Через минуту он уже болтал о чем-то другом. А Микуль больше молчал. Он считал, что в тайге должны разговаривать деревья и травы, мхи и воды. А люди должны слушать.

Диктант № 4

Задание: Прочитайте. Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

Ӑйаӈ ӄ..лəӽ Əймəта ԓатнə им...саӽəн-ӄоԓəӽсаӽəн в...ԓԓəӽəн. Ӄылӽəԓ ӄăтԓəпты йăӄəн ...лаԓ. Əйԓатнə имиԓ иминə өвпи иԓə пунҷи, панə ӄăтəԓ йăӄə пукəн. Ӄылӽəԓ виӽта тьи йəӽ: – Ими мӯвсəр кəԓə мəта тоӽи китӽи пăнəн? Тӧӽə ыԓə таврэ. Имиԓ иминə ԓь...вəтта тьи вăри: – Тьит йыс йоӽԓа вуйəм ӄăтəԓ. Кэм əнтə п...тəӽԓəԓəн ӄăтəԓ əнтə в...йиԓəԓəн. Мəна, ӄуԓ кəнҷа мəна. Панə ӄоԓəӽ н...ӄ вăрəксəӽ ԓаӈки сӧӽԓи ньыр пəрəликкəԓ ԓӧмəт ԓаӈки сӧӽԓи сăӄ пəрəли ԓӧмəт ԓаӈки сӧӽԓи пос пəрəликкəԓ ԓ...мəт. Панə кэмнам тьи н...рəӽтəӽ. Ыԓə сот пӧрӄи ԓӯвə ыԓə нырəӽтəԓ нум сот пӧрӄи ԓӯвə нӧӄ н...рəӽтəԓ. Панə имиԓ ими ԓӯв йӧтаԓ кэм ӄ...рəмтəӽ тӧт кимəн тьуким пӧрӄиӽə йəӽ эймəта тоӽи пə əнтə кəԓəԓ. Ԓӯв сəмəԓ т...лмəӽтəӽ: «Ичəк пəтə, ма ӄылӽəм ӄөтта пə əнтэм. Ӄӧԓнам нӯрəӽтəӽ мӯвə вəса ԓăӈ?» Панə йăӄə ԓăӈ нӧмəксəԓ: «Вӧнта иԓнам ньувԓэм. Тьит вəԓə витьəпə йăӄəн ӧԓ эймəта тоӽи вăртə ӄөл пə əнтə вуԓ». Тьăӄа ӄылӽəԓ мəн-мəн йăвəн пӧнəԓа йӧвəт. Тӧвə йӧвəт панə пӧн ԓəӽпийа ԓăӈ тӧӽə ...мəԓ. Омсəԓ пӧн ԓəӽпинə нык мăвтəм пӧн. Əйԓатнə сорты пəӈи йуԓ. Панə ими ӄоԓəӽ арəӽта тьи йəӽ: – Ӄӧмəт вăнчəп йоӽԓăмат ԓ...ӽԓəксəԓəм. Вать ԓəӽəп йоӽԓăмат ԓаӽԓəксəԓəм. Тьăӄа тəт ӄыԓитəӽ.

Сортəт ар...ӽта тьи йəӽəт: – Əнта əнта əнта əнта-ӽə. [Мəӈ] йимəӈ йăвəн ӄөв тӧйнам мəнтə йоӽ. [Мəӈ] пəсаӈ йăвəн ӄөв тӧйнам мəнтə йоӽ. Мəӈ п...ткаӽԓəԓув. Тьăӄа пӧӈəԓи əй мăчӽə нь...рӽəт. Ӄоԓəӽ өс тӧӽə ымəԓ. Умəс умəс панə əйԓатнə аӽəрнəт пӧӈəԓи й...ԓəт. Панə ими ӄоԓəӽ арəӽта тьи йəӽ: – Ӄӧмəт вăнчəп йоӽԓăмат ԓаӽԓ...ксəԓəм. Вать ԓəӽəп

йоӽлӑмат лаӽләксәләм. Тьӑӄа тәт ӄ…литәӽ. Аӽәрнәт йастәләт: – Әнта әнта әнта әнта-ӽә. [Мәӈ] йимәӈ йӑвән кӧв тӧйнам м…нтә йоӽ. [Мәӈ] пәсан йӑвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. Мәӈ пәткаӽләлув. Пӧӈәли әймӑчӽә нь…рӽәт. Лӯв омәсл. Әйлатнә йӑви пәӈи йӯл. Панә ими ӄоләӽ арәӽта тьи йәӽ: – Ӄӧмәт вӑнчәп йоӽлӑмат лаӽл…ксәләм. Вать ләӽәп йоӽлӑмат лаӽләксәләм. Тьӑӄа тәт ӄылитәӽ. Тьӑӄа йӑвәт йастәләт: – Әнта әнта әнта әнта-ӽә. [Мәӈ] йимәӈ йӑвән кӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. [Мәӈ] пәсан йӑвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. Мәӈ пәткаӽләлув. Пӧӈәливәл әймӑчӽә мәнәт. Тьӑӄа әйлатнә сәӽи пәӈи тьи йӯл тьӑӄа сәӽәт тӧӽә й…втәт.

Панә ими ӄоләӽ арәӽтә тьи йәӽ: – Ӄӧмәт вӑнчәп йоӽлӑмат лаӽләксәләм. Вать ләӽәп йоӽлӑмат л…ӽләксәләм. Тьӑӄа тәт ӄ…литәӽ. Сәӽәт йастәләт: – Йа-а тьӑӄа өс ӄоллув. Мәӈ вәлэ мӑтәм йоӽ. – Йа-а, тьӑӄа пӧна лӑӈитәӽ. Ӄунтә сәӽәт вӧйәмтат ӄоләӽнә пӧн сорӽа утә нь…римты катләм ӄуләт әйнам ӄырәӽа пӑнат. Тьӑӄа йәмат ар ӄул ӄатәл. Йӑӄә мән тьӑӄа имил иминам й…стәл: – Лива ма тьә арит сәӽ вӑләм. Тьу йимән-тьуниннат ит пә в…лләӽән.

Диктант № 4

Ӑйаӈ ӄоләӽ Әймәта латнә имисаӽән-ӄоләӽсаӽән вӑлләӽән. Ӄылӽәл ӄӑтләпты йӑӄән ӑлал. Әйлатнә имил иминә өвпи илә пунчи, панә ӄӑтәл йӑӄә пукән. Ӄылӽәл виӽта тьи йәӽ: – Ими, мӯвсәр кәлә мәта тоӽи китӽи пӑнән? Тӧӽә ылә таврэ. Имил иминә льэвәтта тьи вӑри: – Тьит йыс йоӽла вуйәм ӄӑтәл. Кэм әнтә пӑтәӽләлән, ӄӑтәл әнтә вуйиләлән. Мәна, ӄул кәнчча мәна. Панә ӄоләӽ нӧӄ вӑрәксәӽ, лаӈки сӧӽли ньыр пәрәликкәл лӧмәт, лаӈки сӧӽли сӑӄ пәрәли лӧмәт, лаӈки

сӧӽли пос пәрәликкәԓ ԓӧмәт. Панә кэмнам тьи нӯрәӽтәӽ. Ыԓә сот пӧрӄи ԓӯвә ыԓә нырәӽтәԓ, нум сот пӧрӄи ԓӯвә нӧӄ нырәӽтәԓ. Панә имиԓ ими ԓӯв йӧтаԓ кэм ӄырәмтәӽ, тӧт кимән тьуким пӧрӄиӽә йәӽ, әймәта тоӽи пә әнтә кәԓәԓ. Ԓӯв сәмәԓ тӓлмәӽтәӽ: «Ичәк пәтә, ма ӄылӽәм ӄөтта пә әнтэм. Ӄӧԓнам нӯрәӽтәӽ, мӯвә вәса ԓӓӈ?» Панә йӓӄә ԓӓӈ, нӧмәӄсәԓ: «Вӧнта иԓнам ньувԓэм. Тьит вәԓә витьәпә йӓӄән ӧԓ, әймәта тоӽи вӓртә ӄөл пә әнтә вуԓ». Тьӓӄа ӄылӽәԓ мән-мән, йӓвән пӧнәԓа йӧват. Тӧвә йӧвәт панә пӧн ԓәӽпийа ԓӓӈ, тӧӽә ымәԓ. Омсәԓ пӧн ԓәӽпинә, нык мӓвтәм пӧн. Әйԓатнә сорты пәӈи йуԓ. Панә ими ӄоԓәӽ арәӽта тьи йәӽ: – Ӄӧмәт вӓнчәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Вать ԓәӽәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Тьӓӄа тәт ӄыԓитәӽ.

Сортәт арәӽта тьи йәӽәт: – Әнта, әнта, әнта, әнта-ӽә. [Мәӈ] йимәӈ йӓвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. [Мәӈ] пәсаӈ йӓвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. Мәӈ пәткаӽԓәԓув. Тьӓӄа пӧӈәԓи әй мӓчӽә ньӓрӽәт. Ӄоԓәӽ өс тӧӽә ымәԓ. Умәс, умәс, панә әйԓатнә аӽәрнәт пӧӈәԓи йӯԓәт. Панә ими ӄоԓәӽ арәӽта тьи йәӽ: – Ӄӧмәт вӓнчәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Вать ԓәӽәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Тьӓӄа тәт ӄыԓитәӽ. Аӽәрнәт йастәԓәт: – Әнта, әнта, әнта, әнта-ӽә. [Мәӈ] йимәӈ йӓвән кӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. [Мәӈ] пәсан йӓвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. Мәӈ пәткаӽԓәԓув. Пӧӈәԓи әймӓчӽә ньӓрӽәт. Ԓӯв омәсԓ. Әйԓатнә йӓви пәӈи йӯԓ. Панә ими ӄоԓәӽ арәӽта тьи йәӽ: – Ӄӧмәт вӓнчәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Вать ԓәӽәп йоӽԓӓмат ԓаӽԓәксәԓәм. Тьӓӄа тәт ӄыԓитәӽ. Тьӓӄа йӓвәт йастәԓәт: – Әнта, әнта, әнта, әнта-ӽә. [Мәӈ] йимәӈ йӓвән кӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. [Мәӈ] пәсан йӓвән ӄӧв тӧйнам мәнтә йоӽ. Мәӈ пәткаӽԓәԓув. Пӧӈәԓивәԓ әймӓчӽә мәнәт. Тьӓӄа әйԓатнә сәӽи пәӈи тьи йӯԓ, тьӓӄа сәӽәт тӧӽә йӧвтәт.

Панә ими ӄоԓәӽ арәӽтә тьи йәӽ: – Ӄө̆мәт вӓнҷәп йоӽԓӑмат ԓаӽԓәксәԓәм. Вать ԓәӽәп йоӽԓӑмат ԓаӽԓәксәԓәм. Тьӑӄа тәт ӄыԓитәӽ. Сәӽәт йастәԓәт: – Йа-а, тьӑӄа, өс ӄоԓԓув. Мәӈ вәԓэ мӓтәм йоӽ. – Йа-а, тьӑӄа по̆на ԓӑӈитәӽ. Ӄунтә сәӽәт во̆йәмтат, ӄоԓәӽнә по̆н сорӽа утә ньәримты, катԓәм ӄуԓәт әйнам ӄырәӽа пӑнат. Тьӑӄа йәмат ар ӄуԓ ӄатәԓ. Йӑӄә мән, тьӑӄа имиԓ иминам йастәԓ: – Ԓива, ма тьә арит сәӽ вӑԓәм. Тьу йимән-тьуниннат ит пә вӑԓԓәӽән.

Когда-то давно жили-были тётя с племянником. Мальчик целый день дома лежит без дела. Однажды тётя открыла дверь, и солнечные лучи ярко осветили дом. Племянник вскрикнул: – Тётя, что это такое светлое ты открыла? Закрывай дверь быстрей. Тётя начала ругаться: – Это же солнце, которое видели ещё твои предки. А ты даже из дома не выходишь и не знаешь, что такое солнце. Сходи-ка, рыбы лучше налови. Обиженный племянник начал быстро одеваться, надел ырики1, свой старенький сак2 и варежки из беличьих шкурок. И выбежал на улицу. А на улице неожиданно пурга поднялась, завьюжило. Тётя за ним выбежала на улицу, а там метель разыгралась, ничего не видно. Она начала переживать: «Ох, моего племянника нигде не видно. И куда же он делся?» Потом вошла в дом, думает: «Как же он один ходить по лесу будет, ведь он постоянно лежал дома без дела и ничему не учился». Племянник тем временем шёл-шёл по лесу и к речке пришёл. Там была установлена ловушка3 , залез он внутрь ловушки и сидит, поджидает рыбу.

И вот плывут мимо него щуки. Тётин племянник начал петь: – Друзья с широкими лицами, я вас тут поджидаю. Друзья с тонкими хвостами, я вас тут поджидаю. Оставайтесь здесь. Щуки ему отвечают: – Нет, нет, нет, нет. Мы спешим на устье священной реки. Мы спешим на священную реку. Мы очень торопимся. И поплыли они мимо ловушки. А племянник дальше сидит в засаде. Сидел, сидел, через какое-то время проплывают язи. И тут он опять запел: – Друзья с широкими лицами, я вас тут поджидаю. Друзья с тонкими хвостами, я вас тут поджидаю. Оставайтесь здесь. Язи отвечают: – Нет, нет, нет, нет. Мы спешим на устье священной реки. Мы спешим на священную реку. Мы очень торопимся. Проплыли и язи мимо ловушки. Сидит он так дальше. Вот проплывают окуни. И тётин племянник напевает им: – Друзья с широкими лицами, я вас тут поджидаю. Друзья с тонкими хвостами, я вас тут поджидаю. Оставайтесь здесь.

Окуни ему в ответ поют: – Нет, нет, нет, нет. Мы спешим на устье священной реки. Мы спешим на священную реку. Мы очень торопимся. И они проплыли мимо ловушки. Через какое-то время подплывают к ловушке налимы. Когда они приблизились, племянник опять запел: – Друзья с широкими лицами, я вас тут поджидаю. Друзья с тонкими хвостами, я вас тут поджидаю. Оставайтесь здесь. Налимы отвечают: – Да, останемся здесь. Мы очень устали. – Давайте, заплывайте. Когда налимы уснули, племянник быстренько вытащил ловушку на берег, высыпал всю рыбу в мешок. Много рыбы поймал. Когда вернулся домой, похвастался тёте: – Кушай, вон сколько налимов я добыл. Так они до сих пор живут хорошо и в достатке.

Диктант № 5

Задание: Прочитайте. Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

ӘНӘЉ ЉЫӼӘЉ САЙНӘ

Най йәм с…йәли тўй. Ики т…ӽәт пўмпам умәс паны най к…ләт-йасӈәт ӄөљәнтәӽ. Най ньавәм. Љўв нь…вәм тэм Вөнт иљљы, тэм йавән паны нь…рмәт иљљы. Найнә љўваты в…рәнты, ӄўљнә н…мәӄсәљ ӓнә әнәљ љыӽәљљиӈки – най ӄӓрә кучәӈа йўӽтәм паны ӑљә мәта найнам п…мәљтәӽәљты. Пўмәљтәӽ н…ӽљаљ-сомљаљ, к…тљаљ-кўрљаљ. Най аӈки љўваты в…рәнтәӽ ваљь йуӄӄәӈ н…мәс. Љинаты кеврәмӽә йәӽ – ўљәӈ найнә әнтә к…тьеӽән. Най љинаты әнтә йўӽәтљ, өс нӧӄ әнтә ўљљи ӄунтә, нӧмљ…мтәӽ Ики.

Тьи ваљь йўӄӄәннам љ…йәљтаљ саӽет, олән ўљәм нәйәља н…мљаӽтәӽ. Тьи љатнә ины войәк кәнтьа р…ӈипәӽ. Әй тьенә саӽәт най ӄутьәӈнә шай
еньтьмин умәс. Паны ай сўйәли ӄ…нтәӽләӽ. Тәт сӓмәљ ай төӽәрсы мөӄа ӄуй. Найнә тәӽнам-таӽнам т…љиљљи. Нўӽљаљ-сомљаљ кўтьтьа в…рат. Ӑљә мәта љиљәӈкә йәтә, кеврәм йўӽәтљәӽ таӽи к…нтьљәт. Тўйнаӽә туӽәрљаљ арӽәнам п…љэкинтәт. Сӓм йәӈк ӄўрасив љаӽәрт өӈӄ сӓм п…сәм. Тьит пырнә төӽәрсы мөӄ ӑљә нөӄ с…рекинтәӽ. Тўӽәт ўнтнә пӓнт. Әйнам най сульӽә тӧрәм в…ӽнам мән. Йўх вўљ – йўх әнтэм. Ӑљә сор мӓрә йа – нӧмљ…мтәӽ. Төӽәрси мөӄ най реккә й…ӽ. Ӑљә пӧнта ӄунты – тьу әй т…ӽәрсы мөӄ тьут мўвәљи?! Мўвәлиӈки мосәљ? Но… төӽәрсы әнтэм, а найнә љивәм сўйәљ ӄўљӽа в…ләљ. Нитьә, ӄөнә ная љипты. Вӓр әнтә най өӽтынә, а т…ӽәт ўләм ӄө өӽтынә?..

Диктант № 5

ӘНӘЉ ЉЫӼӘЉ САЙНӘ

Най йәм сӯйәли тӯй. Ики тӯҳәт пӯмпам умәс паны най кӧләт-йасӈәт ӄөләнтәҳ. Най ньавәм. Лӯв ньавәм тэм Вөнт иллы, тэм йавән паны ньармәт иллы. Найнә лӯваты вăрәнты, ӄӯлнә нӧмәӄсәл ăнә әнәл лыҳәлллиӈки – най ӄăрә ӄучӈәӈа йӯҳтәм паны ăлә мәта найнам пӯмәлтәҳәлты. Пӯмәлтәҳ нӯҳлал-сомлал, кӧтлал-кӯрлал. Най аӈки лӯваты вăрәнтәҳ валь йуӄӄәӈ нөмәс. Линаты кеврәмҳә йәҳ – ӯләӈ найнә әнтә кӯтьеҳән. Най линаты әнтә йӯҳәтл, өс нӧӄ әнтә ӯлли ӄунтә, нӧмләмтәҳ Ики.

Тьи валь йӯӄӄәннам лэйәлтал саҳет, оләӈ ӯләм нәйәла нӧмлаҳтәҳ. Тьи латнә ины войәк кәнтьа раӈипәҳ. Әй тьенә саҳәт най ӄутьәӈнә шай
еньтьмин умәс. Паны ай сӯйәли ӄунтәҳләҳ. Тәт сăмәл ай төҳәрсы мөӄа ӄуй. Найнә тәҳнам-таҳнам талиллли. Нӯҳлал-сомлал кӯтьтьа вăрат. Ăлә мәта лиләӈкә йәтә, кеврәм йӯҳәтләҳ таҳи кәнтьләт. Тӯйнаҳә туҳәрлал арҳәнам пӯлэкинтәт. Сăм йәӈк ӄӯрасив лаҳәрт өӈӄ сăм пусәм. Тьит пырнә төҳәрсы мөӄ ăлә нөӄ сӧрекинтәҳ. Тӯҳәт ӯнтнә пăнт. Әйнам най сульҳә тӧрәм вăҳнам мән. Йӯх вӯл – йӯх әнтәм. Ăлә сор мăрә йа – нӧмләмтәҳ. Төҳәрси мөӄ най реккә йәҳ. Ăлә пӧнта ӄунты – тьу әй төҳәрсы мөӄ тьут мӯвәли?! Мӯвәлиӈки мосәл? Но... төҳәрсы әнтәм, а найнә ливәм сӯйәл ӄӯлҳа вӧләл. Нитьә, ӄөнә ная липты. Вăр әнтә най өҳтынә, а тӯҳәт ӯләм ӄө өҳтынә?..

В ТЕНИ СТАРОГО КЕДРА

Голос костра был ровным и спокойным. Стреляющий Глухарей сидел у огня и слушал. Костёр рассказывал ему, о чём шептала эта урманная река в глинистых берегах и о чём думают чёрные кедрово-еловые урманы за спиной Старика, убегая в голубую дымчатую марь. Костёр поведал ему о думах старого смолистого кедра, который подошёл к огню и остановился справа от Старика, чтобы в последний раз перед долгой студёной зимой обсушить свои одежды и погреть руки – ноги, погреть своё большое, теперь уже быстро зябнущее тело. Возле него, за костром, испуганно трепетал куст багульника – ему, видно, стадо

слишком тепло и он боялся, как бы огонь не обидел его. И Стреляющий Глухарей молча успокоил куст – огонь не тронет его, человек, смотрит за огнём. Глядя на багульник, он вспомнил свой первый костёр в день вступления на тропу охотника. Тогда вот так же сидел у огня, пил крепкий чай. Вдруг услышал отчётливый тихий стон. Потом увидел у
огня маленькую зелёную сосенку – её всю корёжило. Тоненькие беззащитные веточки гнуло из стороны в сторону, они лихорадочно искали место, где им будет лучше, где они выживут. Иголочки на макушке бросились врассыпную, а по стволу медленно ползла прозрачная тяжёлая капля – слеза. В следующее мгновение сосёнка вспыхнула, рванулась в небо снопом искр и растворилась в жёлтом пламени костра.

Жило дерево – не стало дерева. Тогда, в день вступления на тропу
охотника, он поразился тому, как всё это просто и как всё это сложно. Хватило мгновения, чтобы превратить сосёнку в пепел, чтобы отнять у неё жизнь. Но в то же время, казалось бы, что значит для него жизнь сосёнки?! Ничего не значит?! Ведь сосёнок-то много. Но ... сосёнки-то уже нет, а он всё ещё слышит её стон и видит её слезу. Может быть, это оттого, что виноват здесь не огонь, а он, охотник, который развёл костёр?

Диктант № 6

Задание: Прочитайте. Вставьте в слова пропущенные буквы. Расставьте недостающие знаки препинания.

Әймәта латнә Ими қоләх панә Аӈәл в...лләхән. Лин рак в...рхән. Ими қоләхнә рак тӧйәм пут н...қ њăли. Аӈәл, панә, рак қӧнты қ...рәм. Әнтә лил, раки анәхат кўч умты. Ими қоләх йәхиләл: – Сәсар, ма нўӈат пупийа м...ччәләм. Лўвә пупинә п...рлө. Ими қоләх пупийа мән панә йастәл: – Пупәли, мәна, Аӈәл пӧрэ. – Аӈәл мўват пӧрли? – Вәс лўв рак қӧнты қӧрәм. Мэмәли Аӈәл пӧртә кичәл әнтэм, Аӈәл пӧртахә әнтә мән. – Сәсар, пупи, лăӈкәт-йăвләтнам м...нләм. Лўвә ләхнә ылә љаклө. Ими қоләх лăӈкәт-йăвләтнам лэкәњахләтәх панә ләхат пирт: – Лăӈкәт-йăвләт, пупи ылә љ...киттын. – Пупи мўват љакли? – Вәс Аӈәл әнтә пӧрәл. – Өс Аӈәл мўват пӧрли? – Аӈәл рак қӧнты қӧрәм. Лăӈкәт-йăвләт к...чләхәт, пупи ылә љактахә әнтә м...нәт. – Сәсар, лăӈкәт-йăвләт, найнә лўвә нәӈ л...лөтәх. Ими қоләх найнам м..н.

– Найәләм, қăтьа, лăӈкәт-йăвләт л...вита. – Лăӈкәт-йăвләт мўват лилат? – Ләх пупи әнтә љ...кләт. – Пупи мўват љакли? – Аӈәл әнтә пӧрәл. – Өс Аӈәл мўват п...рли? – Аӈәл рак қӧнты қӧрәм. Найәли качләх, лăӈкәт-йăвләт литахә әнтә мән. – Сәсар, сăлтаӈ йәӈкәп тӧвнам мәнләм. Лўвә лўвнә ылә қ...пәтлө. Ими қоләх сăлтаӈ й...ӈкәп тӧва мән. Тьу тӧв лўвнә ирты: – Сăлтаӈ йәӈкәп тӧв, мәна панә найәли қӧптэ. – Най мўват қ...пәтлил? – Лўв лăӈкәт-йăвләт әнтә лил. – Лăӈкәт-й...вләт мўват лилат? – Ләх п...пи әнтә љакләт. – Пупи мўват љакли? – Аӈәл әнтә пӧрәл. – Өс Аӈәл мўват пӧрли? – Аӈәл рак қ...нты қӧрәм. Сăлтаӈ йәнкәп тӧв кач әнтә тăйал, най қӧпәттахә әнтә мән. – Сәсар, с...лтаӈ йәӈкәп тӧвам, ма мăс тәхә воxләм. Лўвә м...снә тәрмат нӧқ йэњтьлө. Ими қоләх мăснам мән панә п...ртләтәх: – Мăс, қ...тьа, сăлтаӈ йәӈкәп тӧв нӧқ йињтьэ.

– Сăлтаӈ йәӈкәп тӧвәли мўват нӧқ й...њтьли? – Най әнтә қӧп...тләтәх. – Найәли мўват қӧпәтли? – Лўв лăӈкәт-йăвләт әнтә лил. – Лăӈкәт-йăвләлит мўват л..лат? – Ләх пупи әнтә љакләт. – П...пәли мўват

 љаклји? – Аӈәл әнтә пӫрәԓ. – Өс Аӈ...л мӯват пӫрԓи? – Аӈәл рак ӄӧнты ӄ...рәм.

Диктант № 6.

Әймәта ԓатнә Ими ӄоԓәӽ панә Аӈәл вӑԓԓәӽән. Ԓин рак вӑрӽән. Ими ӄоԓәӽнә рак тӧйәм пут нӧӄ њӑԓи. Аӈәл, панә, рак ӄӧнты ӄӧрәм. Әнтә ԓиԓ, раки анәӽат кӯч умты. Ими ӄоԓәӽ йәӽиԓәԓ: – Сәсар, ма нӯӈат пупийа мыччәԓәм. Ԓӯвә пупинә пӫрԓө. Ими ӄоԓәӽ пупийа мән панә йастәԓ: – Пупәли, мәна, Аӈәл пӫрэ. – Аӈәл мӯват пӫрԓи? – Вәс ԓӯв рак ӄӧнты ӄӧрәм. Мәмәли Аӈәл пӫртә кичәԓ әнтәм, Аӈәл пӫртаӽә әнтә мән. – Сәсар, пупи, лӓӈкәт-йӑвԓәтнам мәнԓәм. Ԓӯвә ԓәӽнә ыԓә љаклө. Ими ӄоԓәӽ лӓӈкәт-йӑвԓәтнам лэкәњаӽԓәтәӽ панә ԓәӽат пирт: – Лӓӈкәт-йӑвԓәт, пупи ыԓә љикиттын. – Пупи мӯват љаклји? – Вәс Аӈәл әнтә пӫрәԓ. – Өс Аӈәл мӯват пӫрԓи? – Аӈәл рак ӄӧнты ӄӧрәм. Лӓӈкәт-йӑвԓәт качԓәӽәт, пупи ыԓә љактаӽә әнтә мәнәт. – Сәсар, лӓӈкәт-йӑвԓәт, найнә ԓӯвә нәӈ ԓиԓөтәӽ. Ими ӄоԓәӽ найнам мән.

– Найәлэм, ӄӑтьа, лӓӈкәт-йӑвԓәт ԓивита. – Лӓӈкәт-йӑвԓәт мӯват ԓиԓат? – Ԓәӽ пупи әнтә љакԓәт. – Пупи мӯват љаклји? – Аӈәл әнтә пӫрәԓ. – Өс Аӈәл мӯват пӫрԓи? – Аӈәл рак ӄӧнты ӄӧрәм. Найәли качԓәӽ, лӓӈкәт-йӑвԓәт ԓитаӽә әнтә мән. – Сәсар, сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧвнам мәнԓәм. Ԓӯвә ԓӯвнә ыԓә ӄӧпәтԓө. Ими ӄоԓәӽ сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧва мән. Тьу тӧв ԓӯвнә ирты: – Сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧв, мәна панә найәԓи ӄӧптэ. – Най мӯват ӄӧпәтԓиԓ? – Ԓӯв лӓӈкәт-йӑвԓәт әнтә ԓиԓ. – Лӓӈкәт-йӑвԓәт мӯват ԓиԓат? – Ԓәӽ пупи әнтә љакԓәт. – Пупи мӯват љаклји? – Аӈәл әнтә пӫрәԓ. – Өс Аӈәл мӯват пӫрԓи? – Аӈәл рак ӄӧнты ӄӧрәм. Сӑԓтаӈ йәнкәп тӧв кач әнтә тӑйаԓ, най ӄӧпәттаӽә әнтә мән. – Сәсар, сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧвам, ма мӓс тәӽә воӽԓәм. Ԓӯвә мӓснә тәрмат нӧӄ йэњтьԓө. Ими ӄоԓәӽ мӓснам мән панә партԓәтәӽ: – Мӓс, ӄӑтьа, сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧв нӧӄ йињтьэ.

– Сӑԓтаӈ йәӈкәп тӧвәли мӯват нӧӄ йэњтьԓи? – Най әнтә ӄӧпәтԓәтәӽ. – Найәли мӯват ӄӧпәтԓи? – Ԓӯв лӓӈкәт-йӑвԓәт әнтә ԓиԓ. – Лӓӈкәт-йӑвԓәлит мӯват ԓиԓат? – Ԓәӽ пупи әнтә љакԓәт. – Пупәли мӯват

љаклји? – Аӈәл әнтә пŏрәӆ. – Өс Аӈәл мўват пŏрлји? – Аӈәл рак ӄŏнты ӄŏрәм.

Однажды живут Тётушкин племянник и его друг по имени Ангыл. Сварили они соломат. Тётушкин племянник почти всю кашу из котелка съел. За это Ангыл на него обиделся. Не хочет кушать, хотя к нему тарелку с остатками каши пододвинули. Тётушкин племянник говорит: – Ну вот, пожалуюсь я на тебя медведю. Пусть медведь покусает тебя. Тётушкин племянник идет к медведю и обращается к нему с просьбой: – Медведюшка, иди, Ангыла покусай. – За что покусать Ангыла? – Да он обиделся, что мало ему каши досталось. Медведь не хочет этого делать, не пошёл он нападать на Ангыла. – Погоди, медведь, пойду-ка я к лукам-стрелам. Пусть они застрелят тебя. Тётушкин племянник ковыляет к лукам-стрелам и просит их: – Луки-стрелы, застрелите медведя. – А зачем нам стрелять в него? – А он не желает кусать Ангыла. – А зачем медведю это делать? – Ангыл обиделся, что ему мало каши досталось. Луки-стрелы не хотят, не пошли стрелять в медведя. – Погодите, луки-стрелы, пусть вас тогда огонь сожжёт.

Тётушкин племянник отправился к огню. – Огонёк мой, пожалуйста, сожги луки-стрелы. – Зачем мне это делать? – Луки-стрелы не желают стрелять в медведя. – Зачем стрелять в медведя? – Он не хочет Ангыла кусать. – А зачем его кусать? – Ангыл не хочет доедать остатки каши. И у огня нет желания [мстить], не отправился он луки-стрелы наказывать. – Ну, обращусь за помощью к лесному озеру с солёной водой. Пусть оно тебя погасит. Тётушкин племянник идет к берегу лесного озера с солёной водой. Стал упрашивать его: – Лесное озеро с солёной водой, иди и потуши огонь.
– Зачем мне это делать? – Он не желает луки-стрелы сжигать. – Зачем их сжигать? – Они в медведя не желают стрелять. – Зачем в медведя стрелять? – Он Ангыла не желает покусать. – А зачем Ангыла кусать? – Ангыл не хочет доедать остатки каши. Лесное озеро с солёной водой не желает [мстить], тушить огонь отказалось. – Погоди, моё лесное

озеро с солёной водой, я сейчас позову сюда корову. Пусть корова тебя выпьет до дна. Тётушкин племянник направился к корове, что паслась на берегу лесного озера с солёной водой, и просит её: – Коровушка, ну-ка, выпей лесное озеро с солёной водой до дна. – Зачем мне надо это делать? – Озеро не желает огонь тушить. – Зачем понадобилось тушить огонь? – Он не желает луки-стрелы дотла сжигать. – Зачем этих бедняжек сжигать? – Они не желают стрелять в медведя. – Зачем в медведя стрелять? – Он не желает покусать Ангыла.

– Зачем этого мальчика кусать? – Ангыл не хочет доедать остатки каши.